

Bolja kontrola spas za jelene

Obični jelen - divljač velikog potencijala (foto Predrag Kostin)

U okviru tradicionalnog, X Međunarodnog sajma lova, ribolova, lovnog turizma i nautike "Kraguj M 20182 u Kragujevcu, održana je i stručno-naučna radionica o reintrodukciji (naseľjavanju) jelenske divljači i gazdovanju njenim populacijama u centralnoj Srbiji. Radionici je prisustvovalo oko 30-tak učesnika (lovnih radnika) i tom prilikom prof. dr Dragan Gačić sa Šumarskog fakulteta u Beogradu održao je predavanje na temu "Reintrodukcija običnog jelena u centralnoj Srbiji (Tara i Cemerno)", dok je mr Mihajlo Hadži-Pavlović održao predavanje na temu "Gazdovanje novonastalim populacijama običnog jelena u istočnoj Srbiji". Uvažavajući aktuelno, uglavnom zabrinjavajuće slabo rasprostranjenje i gazdovanje populacijama običnog jelena (*CervuselaphusL.*) u Srbiji, poređenje sa stanjem u brojnim evropskim zemljama, najnovije domaće i strane naučne rezultate, kao i praktična saznanja naših eminentnih lovnih stručnjaka i zaključnu diskusiju, učesnici i organizatori ove radionice doneli su brojne zaključke. Pre svega, glav-

ni preduslovi za normalno stanje populacija običnog jelena i njihovo racionalno korišćenje su odgovarajući (povoljni) prirodni uslovi i dobro lovno zakonodavstvo i njegova dosledna primena, potom savremeni sistem monitoringa populacija običnog jelena i njihovih staništa, dobar sistem planiranja i sprovođenja gazdovanja lovištima, kao i odgovarajuća organizacija lovstva.

- U našoj zemlji, već duži niz go-

dina, prostorna distribucija i ukupno korišćenje populacija običnog jelena su zabrinjavajući i znatno ispod mogućnosti prirodnih potencijala šuma i šumskih zemljišta, naročito u zapadnom delu centralne Srbije gde je ova vrsta odavno istrebljena. S tim u vezi, neophodno je nastaviti proces reintrodukcije (naseľjavanja) običnog jelena uz veće angažovanje korisnika lovišta u brdsko-planinskim područjima, uz dugotrajnu podršku lokal-

Učesnici stručno-naučne radionice

Prof. dr Dragan Gačić

nih samouprava i nadležnih republičkih organa i institucija (npr. MUP, inspekcije, tužilaštva, sudovi), kao i svih lovačkih organizacija i javnih preduzeća, kako u pogledu finansijskih sredstava tako i prilikom planiranja i sprovođenja mera zaštite ogradenih prihvatišta i novonastalih populacija u slobodnoj prirodi. Jelenska divljač se kontinuirano širi iz šumskih lovišta posebne namene na okolna lovišta kojima gazduju lovačka udruženja (npr. opštine Negotin, Zaječar, Žagubica, Bor, Majdanpek, Paraćin, Sokobanja, Odžaci, Beočin), dok je u nekim pograničnim oblastima došlo do spontanog naseľjavanja običnog jelena iz lovišta okolnih zemalja (Mađarska, Hrvatska, Bugarska i Rumunija). U takvim lovištima je potrebna stalna i odgovarajuća zaštita novopridošlih jedinki, naročito strožija kontrola (ili privremena zabrana) njihovog lovljenja, kako bi se formirale stabilne i životno sposobne populacije, koje po svom brojnom stanju i strukturi (polna, starosna i genetska) omogućuju normalno lovno gazdovanje - kaže za "Zov" prof. dr Dragan Gačić.

Jedan od zaključaka stručno-naučne radionice je da poreklo odabranog matičnog zapata i njegova struktura (polna i starosna) treba da su takvi da omoguće dovoljnu genetsku raznovrsnost i uspostavljanje normalne socijalne strukture krda, odnosno da omoguće novonastaloj populaciji običnog jelena da se prilagodi i da isprpi "otpore sredine" (npr. nezako-

Edukacija

Postoji velika potreba da se konstantno gradi pozitivan stav i odnos prema običnom jelenu i neophodnosti njegovog postojanja na što širem prostoru u našoj zemlji, prvenstveno kroz stalnu saradnju sa decom po raznim osnovnim i srednjim školama (npr. redovna predavanja, ekskurzije, promocije filmova), uključujući i decu predškolskog uzrasta. Takođe, potrebno je da se mnogo češće organizuju razna edukativna predavanja i stručne radionice, kako u područjima planiranim za reintrodukciju običnog jelena u narednom periodu, tako i u svim područjima gde je reintrodukcija započeta u bliskoj prošlosti. Štaviše, potrebna je mnogo šira podrška i angažovanje medija (TV, radio, štampa) u pogledu praćenja celokupnog procesa reintrodukcije običnog jelena u našoj zemlji.

nit lov, gubici zbog predatora i bolesti, gaženje na putevima i prugama). Takođe, prilikom izbora matičnog zapata običnog jelena za reintrodukciju moraju se izbeći prostori i lovišta u kojima je utvrđeno prisustvo velikog američkog metilja (*Fascioloides magna*), kao i područja nepoznatog epizotološkog statusa, pri čemu preventivno prenošenja jedinki treba da se izvrši koprolška pretraga, primeni odgovarajući lek (antihelminetik) i odredi karantin u trajanju od 30 dana, te ista procedura treba da se ponovi na određitu, odnosno u dobro ogradenom prostoru za adaptaciju (karantin) uz stalnu kontrolu veterinara.

Prema rečima našeg sagovornika, neodvojivi deo procesa reintrodukcije je stalni i dugotrajni monitoring naseljenih i kasnije rođenih jedinki u novoj sredini, što treba da bude važan i stalni zadatak stručnog osoblja u lovištu/ima. Sadašnji sistem monitoringa i zaštite populacija običnog jelena i nji-

hovah staništa u Srbiji nije odgovarajući i znatno zaostaje u poređenju sa drugim zemljama širom Evrope. Praćenje osvajanja novog staništa od strane običnog jelena može da se izvodi klasičnim merama dnevnog i noćnog osmatranja, ili evidentiranjem posrednih znakova prisustva običnog jelena (npr. tragovi, izmet, kaljužanje, guljenje kore, odgrizanje pupljaka). Pored navedenog, od samog početka reintrodukcije obavezno treba primeniti najsavremeniju opremu i tehnička sredstva kao što su GPS ogrlice i VHF prijemnik, dronovi, termovizijske

kamere i foto klopke. Obični jelen je telesno krupna divljač koja ima značajne prehrambene potrebe, zbog čega u slučaju prenamnoženja i nedostatka (ili male raznovrsnosti) prirodnih izvora hrane može da prouzrokuje osetne štete u poljoprivredi i šumarstvu, pa je neophodno preduzeti niz mera u cilju njihovog sprečavanja ili ublažavanja, kako od strane korisnika lovišta, tako i od strane vlasnika, odnosno korisnika imovine (zemljišta). Primeri iz više evropskih zemalja sa znatno većom brojnošću običnog jelena, u uslovima intenzivne poljoprivredne i šumske proizvodnje, razvijenog saobraćaja i mnogo veće gustine naseljenosti stanovništva, svedoče da je opstanak i razvoj njegovih populacija i u savremenim uslovima mnogih staništa Evrope, moguć uz primenu odgovarajućih mera gazdovanja i uz stalno usklađivanje propisa lovstva sa propisima iz drugih (srodnih) delatnosti.